

7

ברבות מקהילות ישראל נפוץ המנהג לאכול בליל ראש-השנה ימים, כל קהילה וסימניה... מנהג זה נפסק להלכה ויחד לו סימן שלם בשולחן ערוך - סימן תקפג, שכותרתו היא: "דברים שנוהגים לאכול בליל ראש-השנה". בסעיף א כותב המחבר: "היא אדם רגיל לאכול בראש-השנה רוביא ודינו חלתן, כרתי, סילקא, תמרי, קרא, וכשיאכל רוביא יאמר: 'יהי רצון שירבו וכיחתינו'. כרתי, 'כרחו שונאינו'. סילקא, 'סתלקו אויבינו'. תמרי, 'חמו שונאינו'. קרא, 'קרא גור דינו ויקראו לפניך וכיחתינו'". ומוסיף הרמ"א: "ויש נהגין לאכול תפוח מתוק בדבש ואומרים 'תחדש עלינו שנה מתוקה', וכן נהגין. ויש אוכלים רמזים ואומרים 'צרכה זכיות כרמוך'".

8 על דברי הרמ"א כותב הגר"א בבאורו (שולחן ערוך סם): "תפוח - ע"ש יפריו מתוק לחכי (שיר השירים ב, ג)".

9 ומוסיף הגר"א שלא רק חוש הטעם 'מגויים' לטובת הסימן הזה אלא גם חוש הריח - "וכמ"ש: 'כריח שדה' (בראשית כו, כז), ומתרגמינן: 'חקל תפוחים'!". הגר"א מציין דבר נוסף: "והיה בריה כידוע", כלומר, ברכת יצחק ליעקב היתה בראש-השנה?

10 מתוך הפסוק 'אשרית הארץ' - אמת הוי"ו יצאנו ליהודא

11 האמונה האלהית הגדולה אשר בלב ישראל, אין לה עד ולא דוגמה ולא משל, ואפילו האפיקורסות הישראליות היא קללה אמונה וקדושה, הרבה יותר מכל האמונות של כל הגוים כולם. ואע"פ שהיא מבטאת דברים של קלות-ראש ושל כפירה, בתוכיות הנבשמה יש אור אלקים של דבקות ושל צמאון לאלהים חיים אל אלהי ישראל עד לכדי מסירות-נפש, וידיה את ריח בגדי, אל חקרי בגדי אלא כובדי (ו), כגון יקים איש-צדורות (ה) ודמי "שמותא" (ו), שהראו את הצפון בלבבם במסירות-נפש נפלאה, ומה שהיה בסוף היה גיב בתחילה, אלא שכסת אותו הוזהמא החיצונה, שבאת מחשפתם המסואבה של הגוים, אשר לא ידעו את ד' ובשמו לא קראו, אשר אכלו את יעקב ואת נחשו השמו (ו), לא כאלה חלק יעקב כי יצר הכל הוא, וישראל שבט נחלתו ד' צבאות שמו (ה).

12 מוסר אביך - א' (א)

13

המדרש נסמך על הפסוק "וירח את ריח בגדי", והגם שאינו משחמש כלשונו של רבי יודא - "אל תיקרי בגדי אלא כובדי", הוא אומר כובדי - ריח בגדי עולה אפילו מבוגדים כמו יוסף משיחא, אדם ששיחף פעולה עם הרומאים. ריח גן ערן נורף לא רק מאלו העושים חסר בדעת אנושית ולא לשם שמים, כמו שפירש הגצ"ב, ואפילו לא רק מהבריונים-הבורים של רבי יודא, הדחוקים מתורה ומצוות, אלא יותר מזה - מאדם שהוא נפול לחלוטין, כגון באומה ומקשר עם הרומאים. מן הדוגמה החריפה הוא אפשר ללמוד אלו בוגדים ריח יצחק בבגדיו של יעקב - וכבר. בכל החברה הישראלית של ימינו קשה למצוא בוגדים כיוסף משיחא. גם על אנשים אומללים כאלה, אם ישנם, צריך לחשוב כאשר אוכלים את התפוח בראש-השנה. אבל אדם המשרת בצבא ומוכן להכנס למצבים של מיקוח נפש - בודאי נמצא במצב טוב לאין ערוך מיוסף משיחא, ודאי שיש באישותו יותר מנקדה חיובית אחת ממליון. ומי שמוסר את נפשו באופן חירי למען עמי-ישראל - על אחת כמה וכמה.

וראי היו בזמנו כאלה שטענו שיוסף משיחא הוא מצאצאי הערב רב וציטטו את הוזהר האומר שאחת התכונות של טיפוסים שנדבקו בהם מידות של ערב רב היא הרצון לעזור לגויים יותר מאשר לישראל, וכאשר ישראל נמצאים בצרה - טיפוס כזה מעדיף לעזור לגויים ולא לישראל. יוסף משיחא, המשתף פעולה עם הרומאים לקראת החורבן, עונה במדויק לקריטריונים האלה, ופתאום, ברגע אחד התהפך מהיותו משתף פעולה עם הרומאים, המוכן למעול ולקחת את המורה לעצמו - לאדם המוסר את נפשו מתוך ייסורים ועיניים על קידוש השם. זהו שיא השיאים של "ריח בגדי" - אדם זה שיחף פעולה עם הרומאים המחריבים את המקדש ורצה לקחת לעצמו את המורה, ומיד לאחר מכן, כאשר אמרו לו להכנס בפעם השנייה - השתחט לפני הקדוש-ברוך-הוא ואמר: "ווי, אוי אוי שהכעסתי לבוראי", ומת על קידוש השם ביסורים נוראים. אומר המדרש שגם אדם כזה יכול לעשות תשובה בן רגע.

14 אשרית הארץ - אמת הוי"ו יצאנו ליהודא

9 יצאנו את ריח בגדינו ויצאנו - בגדו יוסף משיחא נקדם איש צדורות. יוסף משיחא - גשעה שפיקש שולחם להקדם למר הבית אומר: יקום מהם ויקום תחילה, אומר לה: על ומה דאת משיחא - דידך. נכנס ודאיא טערה של ונהב, אומר לו: אין זרבו של תריס להשמש בזה, אלא שול וכן מניחה ומה דאת משיחא - דידך, ולא קבל עליו. אומר ר' פינחס: ונהב לו מכס שלש שנים, ולא קבל עליו - אומר: לא רדי שהקפסתי לאלהי פעם אחת, אלא שאקפסנו פעם שניה: מה עשיתי לו, ונהב אותו פתחור של תריס ונהב מעשרים בו, ונהב מצעו ואמר: ר' ארי, ארי שהקפסתי לבוראי: יקים איש צדורות ונהב בן אחרות של ר' יוסי בן יעצור איש צדורה, ונהב ריבב סיסה בשפיקא. אול קומי שריקא למצטלקא, אומר לה: נמי סוסי דאת רבי מרי, ונמי סוסך דאת רבי מרי: אומר לו: יאם קף למכרסיה, קל חומר לעושי רצונו: אומר לו: וקשה אדם רצונו יותר משל: אומר לו: ונאם קף לעושי רצונו, קל חומר למכרסיה: וקם בו הדבר פאקטי של עקבי, קלך וקם בעצמו ארבע מוחות בית דין: סקלה, שרפה, קרני תנעין, מה עשיתי, נביא קורה וקשה בארץ וקשר בה נביא: ונערף העצים ותיקון גר של אבירים, נקשה מידה לפריה, נעצר את הנקרב בצימצע, והצית הארץ פתח העצים וסמנת הסבובים, ונהלה פקודת ונהגה, קדמיה קדש וקפיקה נביאה ונהל לאש, קדמיה נרוב ונהל גר ונהגה, ונהגים ישי בן יעצור איש צדורה ונהב משחו פורתו באורי, אומר: גשעה קלה קדמיה ונהל ערן.

10 נכנס רביה - פה תמצאו

11 יצחק היודע להריח את הריח האמיתי, ריח התפוח הנודף מ"ריח בגדי", הוא המכיר את פנימיותם של בניו לעתיד לבוא, גם כאשר נראים הם מקולקלים. יודע הוא, שהמעשים והמידות המקולקלים - כולם בגדים חיצוניים, הבאים מהשפעות זרות של גוים אשר עם-ישראל עתיד. להיות מוקף בהן - השפעות של הנצרות ושל האיסלאם - המנסות להעמיד מוסריות מעוותת, אינה נוכעת מרבר ד' - דבר הגורם לספיקות לחלחל גם בישראל. כל זה אינו אלא "הוזהמא החיצונה", כלשון הרב (ארוח האמתה סם): "שבאה מהשפעתם המסואבה של הגוים, אשר לא ידעו את ד', ובשמו לא קראו... לא כאלה חלק

12 יעקב" צריך לשלוף ולהרים את עם-ישראל מהוזהמא הסובבת אותו, ואז תכיר שבפנימיותו נשאר עם-ישראל וך נקי. כך אומר יצחק לקדוש-ברוך-הוא במאבוקי לזכות את ישראל, והקדוש-ברוך-הוא מקבל את דבריו.

13 אשרית הארץ - אמת הוי"ו יצאנו ליהודא

14 התפוח מלמד לאיזה סדר גודל של מחשבות ורצונות ראוי להתכוון בתפילה. צריך להתפלל על בני עמנו, גם אלה הבוגדים והבריונים, וגם על תיקון העולם כולו, ונדרשת עבורה גדולה על מנת לכלול את כולם בתפילה. צריך ללחוץ על הבוגדים, לזכותם לפני אבינו שבשמים, ויחד עם זה ללחוץ בכל עוז הרחם והנפש בביקורת בתנה כלפי מחשבות ורצונות של רשות. ובודאי מן הגובה הזה אנו באים ולשם המטרה והתכלית הזו אנו מתכוונים.

15 כליל ראש-השנה, צריך ראשית כל לזכור את יצחק אבינו ואת רבי יודא, להריח את ריח בגדי - "חקל תפוחין", ולברך תחילה 'בורא פרי העץ' על התפוח. אחר כך יש לצרף לזה גם את היסוד של ריש לקיש, שאפילו ריקנים שבישראל מלאים מצוות כרימון - לכן אוכלים גם רימונים.

16 תוך כדי האכילה צריך גם להתפלל וגם לעבוד. לא די להרגיש בטעם ולומר: 'יהי רצון שתתחדש עלינו שנה מתוקה', אלא צריך להתכוון למיתוק אקטיבי. צריך להתחבר ליצחק אבינו, לרבי יודא, לריש לקיש, לר"ן, למרן השולחן ערוך, לרמ"א ולגרי"א, ולמתק את המוריות! זו העבודה המוטלת עלינו בראש-השנה - לחשוב, להתרכז ולהתפלל על הדור ולמתק אותו.

17 אשרית הארץ - אמת הוי"ו יצאנו ליהודא